

SENSORVEILEDNING

JUR 1000 DAG 2 + JUS1211 **Høst 2012**

Dato: Mandag 17. desember 2012

Tid: Kl. 10:00 – 16:00

DEL I: Praktikum

Oppgaven omhandler to emner – skjevdeling og vederlagskrav. Særlig det første emne må anses som svært sentralt. Begge emner behandles i forelesningene. Litteratur er Lødrup/Sverdrup Familieretten 7. utg. 2011. Skjevdeling behandles i kapittel § 19 mens vederlagskrav behandles i kapittel § 21.

Spørsmål 1: Skjevdeling av kr. 7.5 mill.

Hjemmel er her el. § 59 første ledd. Det sentrale er ordene ”verdien av formue som klart kan føres tilbake til...”

Ganske mange går direkte til § 59 annet ledd og drøfter alt her. Dette er svakt idet første ledd er hovedregelen og man må avgjøre størrelsen på et skjevdelingskrav før man går over til annet ledd.

Her oppstår ut fra teksten helt klart tre spørsmål. Det første er hvordan verdiøkningen skal behandles. Peder mente Marte ikke kunne kreve skjevdeling for verdiøkningen som var samfunnsskapt. Begrepet ”samfunnsskapt verdiøkning” kan virke noe uklart, men er forklart i teksten som verdiøkning utenom vanlig inflasjonsøkning. I NOU 1987:30 heter det at når en bolig stiger i verdi som følge av markedssvingninger, kan nåverdien føres tilbake til arven. Dette er også lagt til grunn av Høyesterett, f. eks. i Rt. 2002 s. 1596. Noen eksplisitt behandling av inflasjon kontra markedsskapt verdiøkning finnes meg bekjent ikke i noe høyesterettsdommer. Dette ble drøftet i en lagmannsrettsdom fra Borgarting av 9. januar 2012. Retten viste her til lovens forarbeider, juridisk litteratur og nevnte også tilslutt at en eventuell urimelighet kan tas hensyn til i vurderingen av om § 59 annet ledd kan brukes. Retten konkluderte med at man ikke kan sondre mellom inflasjon og markedsskapt verdiøkning. Jeg ville tro at de fleste kommer til dette resultat. Svært få drøfter om det er noe skille mellom disse to årsaker til verdiøkning og det kan vel ikke forventes.

Videre hevder Peder at Marte bare kan få skjevdelt en forholdsmessig del av leilighetens verdi. Hans tankegang er at leiligheten ved ekteskapets inngåelse var verdt kr. 1.2 mill. og at hun da hadde kr. 300 000 i studiegjeld. De fleste nevner dommen i Rt 2002 s. 1596. Det er imidlertid ingen sammenheng mellom leiligheten og studiegjelden i denne oppgaven. I teorien og rettspraksis har man drøftet hvordan verdistigning skal behandles når selve eiendelen bringes inn eller arves med påhefte av gjeld. Her har Marte arvet en leilighet uten påhefte av noen gjeld og da er



løsningen antakelig at hun kan kreve skjevdeling for hele leilighetens verdi, minus kr. 300 000 siden skjevdeling er et nettokrav. Noen drøfter om det er grunn til å skille mellom lån på en bolig og studiegjeld som her og det er en del som da kommer til at hun bare kan skjevdele en forholdsmessig part. De kommer da selvsagt til $\frac{3}{4}$. Dette er fullt akseptabelt.

Peder mener så at skjevdeling for kr. 7.5 mill. vil være grovt urimelig overfor ham. Han sikter da til § 59 annet ledd. Skjevdelingsretten kan helt eller delvis falle bort hvis det vil føre til et åpenbart urimelig resultat. Både etter ordlyden og rettspraksis er dette en snever unntaksregel. Momenter som nevnes i loven er ekteskapets varighet og deres innsats for familien. Ytterligere et viktig moment er partenes økonomiske situasjon fremover. Dersom kandidatene under drøftelsen av første ledd er kommet til at Marte bare får skjevdele $\frac{3}{4}$ av dagens verdi, vil dette selvsagt være et sterkt argument mot bruk av annet ledd. Marte og Peder har vært gift i 22 år som må betegnes som et langvarig ekteskap. Hele hans inntekt – og hennes – har under ekteskapet gått til løpende forbruk. De har ikke foretatt noen sparing fordi de ikke har hatt behov for det. Han har en inntekt på kr. 600 000, hun 450 000. Hun sitter med gjeldsfri bolig verdt kr. 7.5 mill. mens han har en leilighet på 60 kvm med kr. 3 mill. i gjeld. Dette tilfelle dekkes av det som skrives i Lødrup/Sverdrup s. 269: ”Et typetilfelle hvor resultatet lett kan bli urimelig, er hvor den ene ektefellen eier basisgoder som bolig, hytte m.v. ved ekteskapsinngåelsen. Som enhet betraktet har ekteparet ingen foranledning til å spare under ekteskapet ettersom basisgodene finnes tilgjengelige. Ektefeller flest utgjør en forbruksenhet – de drar på de samme feriene og spiser den samme maten, og vil derfor i praksis ha et noenlunde likt forbruk. Når intet er spart opp eller investert under ekteskapet, blir det heller intet å likedele ved ekteskapets opphør. Dermed risikerer den andre ektefellen å gå tomhendt ut av selv et langvarig ekteskap.”

Mange bruker uforholdsmessig mye plass på hennes innsats i hjemmet og går inn på Husmordommen hvilket er ganske overflødig.

Resultatet i nevnte dom fra Borgarting ble delvis bortfall av skjevdelingsretten i et temmelig parallelt tilfelle. Jeg ville nok også i vårt tilfelle komme til den konklusjonen.

Spørsmål 2: Skjevdeling for de kr. 300 000.

En forutsetning for skjevdeling er at verdien av arvet formue er i behold hos ektefellen som mottok arven. Fra Lødrup/Sverdrup s. 258: ”For at en ektefelle skal kunne holde verdier utenfor delingen, må ektefellen være eier av verdiene – retten kan bare utøves i egen rådighetsdel, jfr. Rt. 2008 s. 769, Rt 2001 s. 1434 og prp. 28 s. 121. Har ektemannen for eksempel gitt sitt arvede landsted i gave til hustruen, har han tapt retten til å kreve skjevdeling for landstedets verdi.” Dette er nettopp tilfelle i vår sak. Marte arvet kr. 300 000 som ble brukt til oppussing av Peders hytte. Denne er utvilsomt eiet av ham i sin helhet og dermed bortfaller hennes skjevdelingskrav.

De færreste ser at dette er poenget i dette spørsmålet. De fleste drøfter om midlene kan spores tilbake i oppussingen og mange legger avgjørende vekt på at hytta er redusert i verdi. En god del bruker her § 59 annet ledd hvilket jeg anser som ganske svakt.

Noen vil kanskje argumentere med at hun har ydet et lån til Peder på de kr. 300 000. Dermed vil midlene fortsatt være i behold i form av et krav mot ham og retten til skjevdeling fortsatt være i behold. Det er lite som tyder på at det er et lån, men argumentasjonen er fornuftig og helt forsvarlig.

Et annet alternativ som noen nevner er å anse de kr. 300 000 som en gave til Peder. Argumentet vil da være at gave krever ektepakt og siden ektepakt ikke er opprettet er gaven ugyldig. Dermed vil de kr. 300 000 være i behold hos Marte. Det er imidlertid lite i oppgaven som taler for at dette er en gave. Det dreier seg om oppussing av en hytte som begge har glede av.

Spørsmål 3: Vederlagskrav for de kr. 300 000.

Hytta var Peders særeie og hun har brukt kr. 300 000 på oppussing. Hjemmel blir el. § 73. ”Har en ektefelle gjennom bidrag til familiens underhold, ved arbeid eller på annen måte i vesentlig grad medvirket til å øke midler som er den andre ektefellens særeie, kan han eller hun tilkjennes vederlag fra den andre ektefellen.”

Hun har bidratt med kr. 300 000 og midlene er brukt til oppussing. Hytta har utvilsomt økt i verdi på grunn av dette. Det er et krav at innsatsen i vesentlig grad har medvirket til verdiøkningen, derimot ikke at den samlede økningen av særeiet har vært betydelig. Hele verdiøkningen i 1995 skyldes hennes bidrag med kr. 300 000. Hytta må ha økt i verdi etter 1995, men har så falt i verdi etter 2000 pga campingplassen. Mange legger avgjørende vekt på dette og kommer til at vilkåret ikke er oppfylt. Presumtivt hadde verdifallet vært enda større uten oppussingen. En god del kandidater blander sammen de kr. 400 000 Peder brukte med de kr. 300 000. Tankegangen er tydeligvis at han har brukt mer enn henne. De kr. 300 000 var et engangsbetrag for oppussing mens de kr. 400 000 er fordelt på 15 etterfølgende år.

Alle vilkårene etter § 73 er mest sannsynlig oppfylt, men § 73 er en ”kan”-regel. Fra Lødrup/Sverdrup s. 293: ”Hvorvidt vederlag skal ”tilkjennes” beror på dommerens skjønn – selv om vilkårene ellers er oppfylt, kan altså vederlaget reduseres eller falle helt bort.” Her inneholder oppgaven en del momenter som kan brukes. Begge ektefeller har under hele ekteskapet hatt glede av eiendommen. Bruken av arven ligger 17 år tilbake i tiden. Peder har en gjeld på kr. 3 mill. og sier han må selge hytta hvis han skal betale vederlag. Marte sitter igjen med en nettoformue som er mange ganger større enn Peders.

Jeg synes alt dette taler for at hun ikke tilkjennes vederlag, men dette er selvsagt et skjønnsmessig spørsmål.

Mange skiller ikke mellom vilkår og argumenter under ”kan” aspektet. Det blir en samlet ren rimelighetsvurdering hvilket er negativt.

Spørsmål 4: Vederlag for Peders investering

Hjemmel er her el. § 63 første ledd. ”Har en ektefelle brukt felleseiemidler til å øke verdien av midler som er særreie etc.”. Peder har brukt kr. 400 000 av løpende inntekter. Bruk av løpende inntekt dekkes av § 63, jfr. Lødrup/Sverdrup s. 284. Det er dog et vilkår at bruken av felleseiemidler ikke er uvesentlig. Her skjer bruken av midler over en periode på 15 år og han har i mesteparten av denne tiden hatt en inntekt på kr. 1 mill. i snitt pr. år er kr. 40 000 av inntekten på kr. 1 mill. Videre dreier det seg tydeligvis om i det alt vesentlige vedlikehold. I nevnte bok heter det på s. 286 at ordlyden taler imot bruk av vederlagskrav for vedlikehold. ”Særlig der vedlikehold skjer på eiendom som begge ektefeller bruker, f. eks. bolig eller hytte, bør utgiftene anses som rent forbruk som ikke gir grunnlag for vederlagskrav.” I oppgaven står det ”noe oppgradering av hytta.” Jeg ville nok konkludere med at hun ikke får noe vederlag etter § 63.

Også her er det mange som behandler første ledd som en ren rimelighetsvurdering. At Marte kan ha krav på vederlag oversees. Noen drøfter § 63 annet ledd hvilket er ganske svakt.

Sluttkommentar: De fleste finner de aktuelle lovbestemmelser. Spørsmål 2 har falt svært vanskelig for de fleste. I spørsmålene 1, 3 og 4 inneholder oppgaven mye fakta som kan brukes i en drøftelse.

DEL II: Teori

Vilkår og utmåling av menerstatning.

Det kreves god forståelse for reglene om utmåling av erstatning for tingsskader og personskader.

Hovedlitteratur er Peter Lødrup og Morten Kjelland: Lærebok i erstatningsrett, 6. utg. 2009.

Menerstatning er behandlet på sidene 511-522.

Denne oppgave har vist seg å være svært vanskelig. Nivået er stort sett langt svakere enn under del I.

Hjemmel er skl. § 3-2. Vilkår: Har skadelidte fått varig og betydelig skade av medisinsk art, svares særskilt menerstatning.

Utmåling: Denne erstatning fastsettes under hensyn til menets medisinske art og størrelse og dets betydning for den personlige livsutfoldelse.

Definisjon: Det dreier seg om erstatning for ikke-økonomisk tap i form av tapt livsutfoldelse. Mange har ingen definisjon på hva menerstatning er og klarer ikke å skille mellom økonomisk og ikke-økonomisk tap.

Vilkår:

Med medisinsk art forstås både fysiske og psykiske skader. Menerstatning er utelukkende knyttet til skade på legeme og helbred og videre bare skade på eget legeme.

Skaden må være varig. Dette betyr ikke at skaden må vare livet ut. Lødrup: "Langvarige skader likestilles med de som er uhelbredelige eller endelige." "Hva som skal anses som varig, kan by på tvil. Etter mitt syn bør man kreve at skaden i hvert fall vil vare opp mot ti år..."

Betydelig. Her tar man utgangspunkt i reglene/tabellene for yrkesskade som ikke gis ved lavere grader av medisinsk invaliditet enn 15 %. Regelen om menerstatning er imidlertid mer skjønnsmessig og individuelt bygget opp og derfor er det ikke utelukket at man kan gi menerstatning også ved noe lavere grad av medisinsk invaliditet hvis skaden for vedkommende skadelidte er spesielt stor. I flertallet av de besvarelser jeg har lest nevnes ikke 15% grensen.

Utmåling. Etter lovens ordlyd skulle menerstatning fastsettes skjønnsmessig, men i realiteten skjer det ganske skjematisk. To sentrale dommer er Sevaldsen Rt. 1981 s. 138 og Pallasdommen Rt 1977 s. 782. Som det heter i Pallasdommen er størrelsen av menerstatning i yrkesskadetilfeller ikke uten interesse. Man bør se hen til hva slik erstatning tillagt en tredjedel vil gi i resultat. Forskjellene mellom beregning av menerstatning og yrkesskadeserstatning er

- Menerstatning er ikke begrenset til $\frac{3}{4}$ av G
- Kapitaliseringsrenten er 5 %
- Man bruker G på domstidspunktet
- Og kapitaliseringsfaktor baseres på skadelidtes alder på skadetidspunktet.

Fastsettelsen skjer ved at man først fastslår den medisinske invaliditet etter reglene i invaliditetstabellen for yrkesskader og deretter finner man hvilken gruppe skaden tilhører etter forskriftene for yrkesskade. Man får da en prosent av grunnbeløpet som kapitaliseres ut fra grunnbeløp på domstidspunktet og alder på skadetidspunktet. Deretter legger man til $\frac{1}{3}$. Det gis ikke noe påslag for skatteulempe.

Det er viktig å få frem at denne utregningen egentlig skulle være et hjelpemiddel og utgangspunkt. I praksis legger man temmelig slavisk en slik utregning til grunn. Det gis dog ofte et tillegg etter individuelle forhold. Som det heter hos Lødrup s. 517: "Det er således ikke bare invaliditeten i seg selv som er avgjørende, men også hvordan den enkelte skadelidte opplever den for sin livssituasjon." I nesten alle høyesterettsdommer utgjør det beløpet som regnestykket fører frem til, det alt vesentlige av sluttsummen.

De færreste får noe konkret ut av utmålingen. Det blir mye oppramsing av lovens ordlyd.

Det heter i § 3-2 at bestemmelsen i § 3-1 tredje ledd gjelder tilsvarende. Fradrag skjer bare for utbetainger som skal dekke samme formål. En utbetalt menerstatning for yrkesskade vil således komme til fradrag krone for krone.

I læreboken behandles også flerskadetilfellene, men neste alt her er i petitskrift. Det kan ikke forventes at dette behandles.

Oslo, 08.01.2012

Peter Hambro